

Bune practici în intervenția pentru supraviețuitoare/ supraviețuitori ai violenței sexuale

Violența sexuală neagă demnitatea umană și independența individului, afectând dezvoltarea ființei umane! Fiecare instituție trebuie să aibă un plan concret de acțiune față de violența sexuală Creșterea gradului de informare și conștientizare este o prioritate! Până când nu vorbim despre violența sexuală deschis, suntem cu toții complici la suferința victimelor!

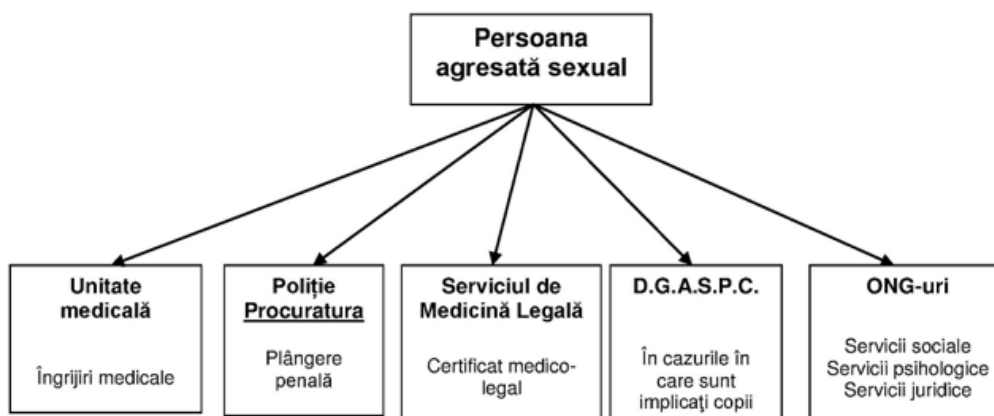
Violența sexuală trebuie contracarată strategic și susținut pentru că impactul său este devastator atât asupra victimelor și a familiilor lor, cât și în comunitatea locală. Furnizorii de servicii sociale trebuie să joace un rol crucial în prevenirea și soluționarea acestor infracțiuni atât prin diferite tipuri de asistență a supraviețuitoarelor cât și prin realizarea de campanii de educație și informare. Prevenția și răspunsul la violența sexuală sunt legate în mod direct de protecția drepturilor omului pe care statele o datorează cetățenilor și în scurt timp dorim să o vedem prioritară și pe agenda publică din România.

La momentul actual, în România, intervenția în cazul supraviețuitoarelor violenței sexuale este fragmentară, dezvoltată neuniform și segmentată artificial pe paliere de responsabilitate instituțională. Astfel din punct de vedere al cadrului instituțional ce reglementează asistarea victimelor violenței – furnizorii de servicii sociale pot dezvolta programe cu adresabilitate limitată – numai pentru anumite categorii de victime – de exemplu pentru victime ale traficului de persoane în scop de exploatare sexuală, pentru minori victime. Acest cadru este insuficient lăsând fără sprijin supraviețuitoare adulte ale violurilor și agresiunilor sexuale, femei hărțuite sexual, femei ce reclamă atingeri nedorite sau care sunt jignite în spațiul public. Pentru ele nu există servicii de sprijin! Dacă o persoană care a suferit o agresiune sexuală nu dorește să depună plângere atunci gama de asistență pe care o are la dispoziție este practic inexistentă.

O altă problemă fundamentală este și lipsa de pregătire adecvată a celor care au contact cu supraviețuitori ori potențiale victime astfel încât aceștia nu au informațiile necesare pentru a reacționa prompt și a îndruma personale care au nevoie de ajutor într-o direcție potrivită.

Modelul existent în România:

- Cadrul de reglementare pentru servicii de asistare a victimelor violentei sexuale este aproape inexistent cu excepția serviciilor legate de traficului de persoane în scop de exploatare sexuală.
- O serie de organizații pentru drepturile femeilor sau care oferă servicii pentru femei victime ale violenței domestice asigură asistență și informare și pt victimele violenței sexuale.
- Asistența supraviețuitoarelor se bazează exclusiv pe faptele prevăzute în Codul Penal – situații noi (hărțuire internet de exemplu), situații de o gravitate mai scăzută nu primesc atenția cuvenită.
- Asistența supraviețuitoarelor este deseori condiționată de depunerea unei plângeri la poliție.
- Serviciile de intervenție, în România, sunt furnizate pe verticală și nu ca parte a unui model coordonat sau integrat de prestare a serviciilor de asistență a supraviețuitorilor violenței sexuale.
- Asistarea victimelor se face de către un personal care nu are o formare profesională legată de violență sexuală

Modelul Islandez – Casa cu acoperișul roșu (Stigamot)

Înființată în 1990, organizația Stigamot din Islanda a asistat aproximativ 7000 de supraviețuitori ai violenței sexuale (atât bărbați cât și femei). La centrul Stigamot lucrează un colectiv de 9 psihologi specializați în violența sexuală și care oferă în mod gratuit diferite tipuri de consiliere – consiliere psihologică individuală, consiliere telefonică, consiliere on-line și grupuri de suport pe termen lung. Pe lângă serviciul de consiliere pe violență sexuală, Stigamot administrează și un centru pentru victimele traficului de persoane, derulează campanii de informare legate de diferite tipuri de violență asupra femeii și face demersuri de advocacy pentru promovarea și respectarea drepturile femeilor pe lângă guvernul islandez.

Asistența pe violență sexuală de la Stigamot este orientată pe nevoile beneficiarului, pune accent deosebit pe confidențialitate (se asigura atât anonimatul solicitantului cât și întreaga sa istorie de caz) și nu necesită inițierea unor proceduri legale pentru ca un caz să fie preluat de asociație. Casa Stigamot este practic un centru deschis în care oricine are nevoie de ajutor beneficiază de el fără altă procedură suplimentară. Din filozofia care ghidează munca Stigamot și a stat la baza înființării asociației cel mai important aspect este cel legat de redefinirea profesionistului în asistarea supraviețuitorilor violenței sexuale. În anii '90 Stigamot a condus o serie de dialoguri cu reprezentanți ai unor profesii care teoretic ar fi avut expertiza necesară pentru a înțelege violența sexuală. S-a constatat cu acest prilej că de fapt nici medicii, nici polițistii, nici profesorii ori juriștii nu pot vorbi cu ușurință despre violența de natură sexuală și nici nu au o metoda clar conturată și care să dea rezultate astfel încât să-i ajute pe cei abuzați să -și reconstruiască viețile. Stigamot a propus atunci o metodă de lucru participativă în care experții în privința "vindecării" traumelor să fie chiar femeile care fuseseră atacate și violate, redifind apoi practica de lucru cu supraviețuitorii.

Principiile de lucru de la Stigamot sunt:

- Se oferă asistență atât pentru femei cât și pentru bărbați peste 18 ani
- Se oferă asistență rudelor, soților sau prietenilor victimelor violenței sexuale
- Confidențialitate bazată de pe un contract care asigură protecția informațiilor chiar și față de autorități
- Stigamot te ajută să te ajuți
- Se consideră că toți beneficiarii sunt indivizi sănătoși care au reacții normale în fața unor situații de viață anormale (problema nu sunt mecanismele de apărare ale individului ci situația)
- Cel mai buni specialiști în violență sexuală sunt supraviețuitorii

În marea majoritate a cazurilor, Stigamot oferă asistență pentru supraviețuitori care nu au contactat deloc poliția. Statistica internă a Stigamot arată că în anul 2013, din 330 de solicitări, numai 11,5% dintre persoane au făcut demersuri către poliție. Restul cazurilor, din teamă, rușine sau vină nu s-au adresat autorităților. Gudrun Jonsdottir, directoarea STIGAMOT, spune că, de *fapt serviciile independente cum este cel de la Stigamot sunt vitale pentru cazuri de violență sexuală tocmai datorită faptului că persoanele pot găsi sprijin indiferent dacă reclamă sau nu abuzul. Multe femei caută ajutor la multi ani după incident pentru că nu au avut curajul să admită nici față de ele însele că au fost violate, altele au fost victimele unor membri ai familiilor (incest) și nu au mărturisit niciodată nimănui despre traumele lor.* La Stigamot pot vorbi despre violență și pot să găsească metoda cea mai potrivită pentru a depăși trauma.

Este de remarcat că numărul de cereri de asistență a crescut brusc la începutul anilor '90, o dată cu campaniile publice ale Stigamot și apoi a rămas constant de-a lungul anilor undeva în jurul a 300 de cazuri anual. Această cifră, mare în comparație cu datele poliției și raportat și la datele din România este în continuare însă tot vârful aisbergului, spun expertele Stigamot. Cifra reală e undeva la 5% din populația oricărei comunități și din această cauză un plan de acțiune guvernamental, consideră Gudrun, este o condiție necesară dar insuficientă pentru a modifica fenomenul. Stigamot cere introducerea unor planuri de acțiune concretă pentru prevenirea și asistarea cazurilor de violență sexuală în fiecare comunitate sau instituție. Numai în acest fel există șanse să trăim într-o societate fără violență. În fiecare școală, biserică, organizație de tineri trebuie să fie discutat subiect și să fie stabilite niște măsuri clare de răspuns atunci când cineva spune că a suferit un abuz – informații generale pentru ajutorul victimelor, cine e responsabil pentru fiecare acțiune, cui e cazul să te adresezi, cine dă telefoane. Aceste lucruri trebuie clar introduse în cultura fiecărei organizații sau instituții pentru a produce o schimbare reală.

Recomandările rețelei rupem tăcerea despre violența sexuală pentru îmbunătățirea asistenței victimelor violenței sexuale în România:

- Elaborarea/ adaptarea de protocoale și ghiduri care ar limita traume suplimentare pentru supraviețuitorii violenței sexuale în diverse servicii de asistență (poliție, inml).
- Respectarea principiilor de intervenție și a elementelor vitale de interacțiune cu supraviețuitorii; tratarea supraviețuitorilor cu empatie, grijă și sprijin; reasigurare la nevoie, protecție și asigurarea confidențialității
- Formarea profesioniștilor, nu doar în ce privește cunoștințele de specialitate, ci și abilitățile și atitudinile adecvate
- Dezvoltarea capacității sectorului medico-legal de a preleva probe cruciale pentru violența sexuală. Folosirea de „kituri de dovezi imediate” (early evidence kits) de către poliție și alte instituții cheie (kituri de dovezi imediate permite probe de urină și tampoane de gură pentru a fi luate fie de către victimă sau de un profesionist, care să permită victimei să mănânce, să bea, și să meargă la toaletă fără a risca pierderea de dovezi medico-legale cruciale)
- Existența unor centre de criză care să ofere servicii complexe în perioada imediată unei agresiuni sexuale
- Furnizarea de informații corespunzătoare (fișe de informații) pentru victime. Victimele trebuie să fie în măsură să facă o alegere în cunoștință de cauză cu privire la următorii pași în cazul lor și ar trebui să fie incluse în procesul de luare a deciziilor
- Acordarea de servicii de suport de lungă durată, **cu titlu gratuit**, susținute financiar de către autoritățile publice

Considerăm că sunt necesare următoarele schimbări la nivel de politici publice:

- Dincolo de prevederile din Codul Penal, crearea unui cadru legislativ pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale ca forma a violenței de gen împotriva femeilor (posibil prin revizuirea Legii 217/2003 Republicata pentru a include și violența sexuală comisă de un agresor care nu este partenerul/membru al familiei). În prezent nu există un cadru legal și nici standarde pentru servicii de asistență de specialitate pe violența sexuală care să contribuie la transpunerea *Directivei 2012/29/UE de stabilirea unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor unor infracțiuni*

- Elaborarea unor proceduri de lucru pentru un model coordonat de prevenire și combatere a violenței sexuale, având ca principale obiective: analiza fenomenului, realizarea de parteneriate specifice pentru actorii din acest domeniu, elaborarea unui Plan Național de Acțiune pentru implementarea unei Strategii în domeniu
- Strategiile de combatere a violenței sexuale ar trebui să includă pentru un răspuns consistent cel puțin trei elemente esențiale: prevenire, îngrijirea imediată a victimei și suport pe termen lung pentru supraviețuitori.
- Elaborarea de proceduri inter-instituționale de intervenție integrată în cazurile de agresiune sexuală și de aplicare a unei metodologii coerente
- Dezvoltarea unui sistem de formare pentru profesioniștii care interacționează cu victime ale agresiunilor sexuale, prevederi clare cu privire la condițiile de formare inițială și continuă
- Dezvoltarea de noi servicii specializate sau de specializare a serviciilor existente specializare a serviciilor existente și asigurarea finanțării din partea autorităților publice sau în parteneriat public-privat

Rețeaua informală Rupem tăcerea despre violența sexuală este formată din următoarele organizații care promovează egalitatea de gen și acționează împotriva violenței asupra femeilor: Asociația Transcena, Institutul Est European pentru Sănătatea Reproducerii, Asociația Front, Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), Asociația E-Romnja, Asociația Filia, Asociația Artemis, coordonator Asociația A.L.E.G, colaborator Fundația Sensiblu.

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România; Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009 – 2014